अंसेपाद् (áṁse–pād) *adj.* (an animal) possessed of a foot on its shoulder अंसेपाच्छुण्ठोऽधिरूढाकर्णो वा दक्षिणा MaiS. ii. 6. 13; त्वाष्ट्रमंसेपाद-मालभेत…मिथुनो वा एष योंऽसेपात्त्वष्टा मिथुनस्य प्रजनयिता KāṭhS. 13. 6.

अंसेभार (aṁse–bhāra) *m.* burden on the shoulder भस्त्रा…अंसभार अंसेभार…GaṇPā. 169. 7 (P. iv. 4. 16); ठञ् भस्त्रादेः।…भस्त्रया हरति भस्त्रिकः।… अंसेभार । JaineVyā. 212. 26 (*on* iii. 3. 139); KāśiVr. (*on* P. iv. 4. 16); भस्त्रा… अंसभार अंसेभार इति भस्त्रादिः S'ākaṭāVyā. iii. 2. 15; प्रोक्ता भस्त्रा…अंसेभारः GaṇRa. 6. 379 (406); Prasā. i. 825. 3.

[**अंसेभारिक** (aṁse–bhārika) *m.* [*f.* –ī] a person bearing a burden on the shoulder भस्त्रा…अंसभार अंसेभार GaṇPā. 169. 7; GaṇRa. 6. 379(406)]

अंसेसुनाभायुध (aṁse–sunābhāyudha) *adj.* one who has on his shoulder the discus–weaponed (Viṣṇu) ये संयुगेऽचक्षत तार्क्ष्यपुत्रमंसेसुनाभायु-धमापतन्तम् BhāgP. iii. 2. 24.

अंसोच्चल (aṁsoccala) *m.* shoulder–blade, top of the shoulder (पशुं समनक्ति) सं ते प्राणो वायुना गच्छतामिति शिरसि । सं यजत्रैरङ्गानीत्यंसोच्चलयोः ĀpaS'S. viii. 14. 2. (comm. अंसकोटयोः)

अंसोच्चार (aṁsoccāra) *m.* shoulder–blade, top of the shoulder (पशुं समनक्ति) सं ते प्राण इति दक्षिणेऽर्धशिरसि सं यजत्रैरङ्गानीत्यंसोच्चारे HirS'S. iv. 3. 10.

अंसोत्सेध (aṁsotsedha) *m.* protuberance or elevation of shoulders अंसोत्सेधेन सोत्सेकस्त्रिमूर्ध इव केशवः RāghPāṇ.(Dha.) 18. 25.

अंसोपकण्ठ (aṁsopakaṇṭha) *n.* proximity of the shoulder अंसोपकण्ठे हस्ताभ्यां कपित्थस्तु श्रियः करः AbhinDa. 208; अंसोपकण्ठे हस्ताभ्यामल्पपद्मकपि-त्थकः । धृतो यदि करो ह्येष दिवाकरकरः स्मृतः AbhinDa. 250.

अंसोपान्त (aṁsopānta) *n.* the edge or vicinity of the shoulder तव …अंसोपान्तविलम्बिनः…मूर्धजाः MattaVi. 6.

अंस्य (áṁs–ya) *adj.* found on the shoulder, sticking to the shoulder(?) ये अंस्या ये अङ्ग्याः सूचीका ये…सर्वे साकं नि जस्यत R̥V. i. 191. 7.

[1]**अंह्** (aṁh–) [of IE origin from which are derived *aṁhas* ' oppression, anxiety, trouble ', *aṁhu* ' narrow ', ' *aṁhati* ' trouble '. cf. MAYR. POK. p. 42. s. v. *angh*–]

[2]**अंह्** (aṁh–) I. A. [अहि गतौ DhātuPā. 1. 666; अंहि SaraKaṇṭhā(Gr.) ii. 1. 157; अहिङ् गते KaviKaDru. 344; DhātuVr. records the forms अंहते, आनंहे, अंहिता, अञ्जिहिषते, अंहयति, आञ्जिहत् and the noun अंहस्; used mostly in Dhātukāvyas] to go, to procede आनंहिरेऽद्रिं प्रति चित्रकूटम् Bhaṭṭi. 3. 46; 3. 25; 4. 4; 14. 51; 22. 17; नभोविहरणीं लब्ध्वा प्राप्य तौ सुतपो-धनौ । आ(? अं)हिषातां जगन्मान्यां जिनतीर्थाभिपूजिताम् PadmP. (Ra.) 39. 175; (causal) तमाञ्जिहन्मैथिलयज्ञभूमिम् Bhaṭṭi. 2. 40; युद्धोन्मत्तं च मत्तं च राजा रक्षार्थमाञ्जिहत् Bhaṭṭi. 15. 75.

[3]**अंह्** (aṁh–) X. U. [चुरादौ भाषार्थः (v. l. भासार्थः) DhātuPā. x 212–242 (as v. l.) अहिक् भासे KaviKaDru. 344] to speak or to shine [L] अहि…महि इत्येते पञ्चदश स्वामिकाश्यपानुसारेण लिख्यन्ते DhātuVr. x. 196.

अंहःखनक (aṁhaḥ–khanaka) *adj.* [*f.* –ī] the destroyer of sins अंहःखनक्याः श्रीदेव्याः DvyāśraKā. 11. 37.

अंहःपरिमृज् (aṁhaḥ–parimṛj) *adj.* wiping away the sins समस्या वा साम्नां बहिरंबहिरंहःपरिमृजामृचां वा संवादः…त्वदाशीर्वादोऽयम् AnargharRā. 3. 18.

अंहःप्रचार (aṁhaḥ–pracāra) *m.* prevalence or occurrence of sin एतेन…घानितांहःप्रचारः DvyāśraKā. 8. 6.

अंहःप्रवपण (aṁhaḥ–pravapaṇa) *adj.* the sower of sins परिकोपणम-प्रकोपनोऽथांहःप्रवपणदुष्प्रेहणं सहे चेत् । अवनिरवश्यं प्रगोपणीया कथमिव तर्हि मया प्रगोपनीया DvyāśraKā. 4. 26.

[1]**अंहति** (aṁh–atí) *f.* [DEBR. IE word from a root *aṁh*– not traceable in IA; MAYR. from **aṁháḥ*, the *a* remains unexplained / अंहतिश्चांहश्चांहुश्च हन्तेः । निरूढोपधात् । विपरीतात् Nir. 4. 25. later grammarians take up this derivation for 2 aṁhati ' gift '] distress, misery, danger, trouble (mostly physical in nature) नैनमंहो नशत्यंहतिः R̥V. i. 94. 2; यूयमस्मान्नयत वस्यो अच्छा निरंहतिभ्यो मरुतो गृणानाः R̥V. v. 55. 10; मित्रो नो अत्यंहतिं वरुणः पर्षदर्यमा R̥V. viii. 67. 2; viii. 67. 21; मा नः समस्य दूढ्यः परिद्वेषसो अंहतिः । ऊर्मिर्न नावमा वधीत् R̥V. viii. 75. 9 = MaiS. iv. 11. 6; TaiS. II. vi. 11. 2; Nir. 5. 23; later Kośas give the meaning रोग, व्याधि or उपद्रव ' disease, trouble ' AnekāSaṁ. 3. 233; MediK. 6 3. 86; NānārthāSaṁ. ii. 59. 143; KośaKaTa. 2. 5553; S'abdaRaSaK. 137. 7; LaS'abdeS'e. ii. 174. 7.

[2]**अंहति** (aṁh–ati) *f.* [mostly known to L. हन्तेरंह च Uṇā. 4. 62; included in the *bahvādigaṇa on* P. iv. 1. 45 (which optionally enjoins ङीष्); JaineVyā. iii. 1. 31; हन्ति दुरितमनया अंहतिर्दानम् SiddhāKau. 551A. 12] gift तन्यात् सिद्धेश्च प्रियङ्करुचिरंहतिम् Caturviṁśatikā of Bappabhaṭṭi 73; राजाधिराजबिरुदो राजराजसमांहतिः EI. xiv. 344. 74; iv. 15. 104; xii. 175. 94; flesh, evil omen AmaK. 1412; AbhidhāRaMā. 2. 264; NāmaMāli. 385; Vaija. 92. 119; AbhidhāCi. 387; KalpaK. 79. 100; ParyāS'aRa. 2. 226; AnekāSaṁ. 3. 233; NānārthāSaṁ. ii. 59. 143; MediK. 63. 86; NānārthSaṁ. 48. 16; way, time, chariot हन्ति हन्यते वा अंहतिः । पन्थाः कालो रथश्च Prasā. ii. 605. 21; *m.* snake–killer (अहिघातुक) NānārthāSaṁ. ii. 59. 143.

अंहतिवैभव (aṁhati–vaibhava) *n.* glory of liberality अपत्रपामंहति-वैभवेन सुरद्रुमाणामपि सूचयन्तः Acyutarā. 1. 22.

अंहतिशौण्ड (aṁhati–śauṇḍa) *adj.* gallant in liberality भीषणवैरि-विखण्डनचण्डः शेषमहाभरहृद्भुजदण्डः पूषजदर्पहृदंहतिशौण्डः EI. iii. 154. 81.

[**अंहती** (aṁh–atī) *f.* = [2]**अंहति** KāśiVr. *on* P. iv. 1. 45.]

अंहन (aṁh–ana) *n.* [L] the act of crawling, gliding on the ribs निर्याणं स्यान्निर्गमनमंहनं वक्षसा गतिः Vaija. 193. 13.

अंहश्छिदुर (aṁhaś–chidura) *adj.* [*f.* –ā] destroyer of sins, remover of sins त्वन्नन्दनस्यास्य पुरापि मातर्न न्यूनमंहश्छिदुरेऽस्ति किंचित् DvyāśraKā. 10. 85.

अंहश्छेद (aṁhaś–cheda) *m.* destruction or removal of sins रजोऽप्यस्य गिरेः पुंसामंहश्छेदाय जायते DvyāśraKā. 15. 64.

अंहस् (áṁh–as) *n.* [from IE root *angh*–POK. / from *han*–, Nir. 4. 25; from *am*– Uṇā. 4. 212 (TattvBo. अमन्ति गच्छन्त्यनेनाधस्तादित्यंहो दुरितम्); from *am*– Uṇā. (He.) 962, and from *aṁh*– 952 comm. *on* S'abdaBhePra. (Ma.) 1. 120; स्यान्मध्योष्मचतुर्थत्वमंहसो रंहसस्तथा S'abdaBhePra. (Ma.) 1. 120; TaiPrāti. 8. 23 points out that the *visarga* of *aṁhasaḥ* changes to *s* before *k*, *kh* and *p* (in the Tai. school), and 11. 4 notes the absence of the loss of the initial *a* (of *aṁhasaḥ*) after *e* and *o*; Loc. pl. *aṁhasu* AV. vi. 35. 2; *áṁhaḥ* (R̥V. vi. 3. 1) is regarded as Acc. sg. with Abl. force (RENOU), Abl. sg. of *áṁh* (GRASS) (against accent), or Abl. sg. without case ending, (BERG., OLD.); or for *áṁhasā* (AUFR.)] **1 A** narrowness, oppression, distress, calamity (caused by various agencies, earthly and heavenly) पृथिवी नः पार्थिवात्पात्वंहसोऽन्तरिक्षं दिव्यात्पात्वस्मान् R̥V. vii. 104. 23 = AV. viii. 4. 23; (caused by gods or by mortals) न तमंहो देवकृतं कुतश्चन न मर्त्यकृतं नशत् R̥V. viii. 19. 6; यो नो…मर्तो वधाय दाशति । तस्मान्नः पाह्यंहसः R̥V. vi. 16. 31; (caused by friends, by strangers, or haters and enemies) पात्पतिर्जन्यादंहसो नो मित्रो मित्रियादुत न उरुष्येत् R̥V. iv. 55. 5; AV. ii. 28. 1; द्विषो नः पाह्यंहसो विवक्षसे R̥V. x. 24. 3; vi. 2. 11; x. 25. 8;… आङ्गिरसो द्विषतां पात्वंहसः R̥V. x. 164. 4; AV. vi. 45. 3; नैनमंहः परि वरदघायोः R̥V. iv. 2. 9; त्वं नः पाह्यंहसो दोषावस्तरघायतः R̥V- vii. 15. 15; (caused by agencies indicated in general terms) न तमंहो न दुरितं कुतश्चन नारातय-स्तितिरुर्न द्वयाविनः R̥V. ii. 23. 5; vii. 82. 7; x. 39. 11; न हन्यते न जीयते त्वोतो नैनमंहो अश्नोत्यन्तितो न दूरात् R̥V. iii. 59. 2 = TaiS. III. iv. 11. 5; दामेव वत्साद्वि मुमुग्ध्यंहः R̥V. ii. 28. 6; iv. 12. 6 = x. 126. 8; अति स्रसेम वृजनं नांहः R̥V. vi. 11. 6; य ऋक्षादंहसो मुचद्यो वार्यात् सप्त सिन्धुषु R̥V. viii. 24. 27 ऋषिं नरावंहसः पाञ्चजन्यमृबीसादत्रिं मुञ्चथो गणेन R̥V. i. 117. 3; निरंहसस्तमसः स्पर्तमत्रिम् R̥V. vii- 71. 5; आरे अस्मदमतिमारे अंह आरे विश्वां दुर्मतिं यन्निपासि R̥V. iv. 11. 6; नांहो मर्तं नशते न प्रदृप्तिः R̥V. vi. 3. 2; एतौ यक्ष्मं वि बाधेते एतौ मुञ्चतो अंहसः AV. viii. 2. 18; यद्…अनृतं किं चोदिम । आपो मा तस्मात्सर्वस्माद्दुरितात्पान्त्वंहसः AV. x. 5. 22; इदं यत्कृष्णः शकुनिरभिनिष्पतन्न पीपतत् । आपो मा तस्मात्सर्वस्माद्दुरितात्पान्त्वंहसः AV. vii. 64. 1; वातं प्राणं मनसान्वारभामहे । प्रजापतिं यो भुवनस्य गोपाः । स नो मृत्योस्त्रायतां पात्वंहसः TaiBr. III. vii. 7. 2 = ĀpaS'S. x. 8. 9; स एतदप एव मुञ्चति न प्रजामंहोमुचः स्वाहाकृता इत्यंहस इव ह्येता मुञ्चन्ति यदुदरे गृहीतं भवति तस्मादाहांहोमुच इति S'atBr. III. ii. 2. 20; protection or release from *aṁhas* is sought from various deities, deified objects, animals and birds : Pṛthivī and Antarikṣa (R̥V. vii. 104. 23); Agni (R̥V. vii. 15. 15); Āpaḥ देवीस्ता (i. e. आपः) नो मुञ्चन्त्वंहसः AV. xiv. 2. 45; (AV. vii. 64. 1; x. 5. 22); Indra (R̥V. x. 24. 3); Jātavedas R̥V. vi. 16. 31; Mitra (AV. ii. 28. 1); Soma नॄन्त्स्तोतॄन् पाह्यंहसः R̥V. ix. 56. 4; पातु ग्रावा पातु सोमो नो अंहसः AV. vi. 3. 2; Pūṣan सं पूषन्नध्वनस्तिर व्यंहो विमुचो नपात् R̥V. i. 42. 1; Maruts यया रध्रं पारयथात्यंहो…। अर्वाची सा मरुतो या व ऊतिः…जिगातु R̥V. ii. 34. 15; Oṣadhis या ओषधयः…ता नो मुञ्चन्त्वंहसः AV. vi. 96. 1; viii. 7. 13; rice and barley एतौ (i. e. व्रीहियवौ) मुञ्चतो अंहसः AV. viii. 2. 18; amulets (*maṇi*) अयं नो विश्वभेषजो जङ्गिडः पात्वंहसः AV. ii. 4. 3; स नो हिरण्यजाः